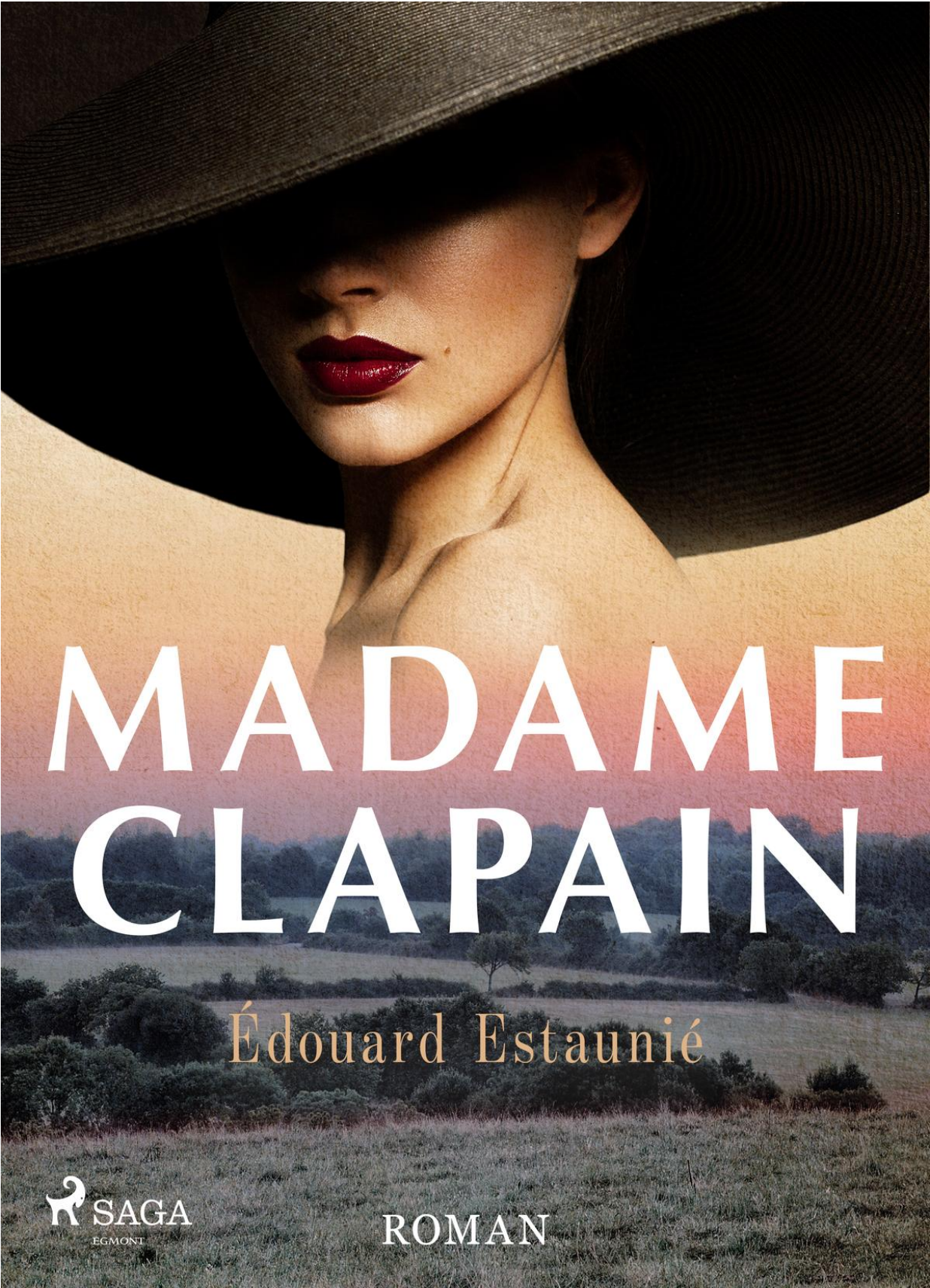


MADAME CLAPAIN

Édouard Estaunié

 SAGA
EGMONT

ROMAN



MADAME CLAPAIN

Édouard Estaunié

 SAGA
EGMONT

ROMAN

Édouard Estaunié

Madame Clapain: roman

Saga

Madame Clapain: roman

är översatt från franska av Axel Claëson

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1932, 2019 Édouard Estaunié och SAGA Egmont, an
imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788726175837

1. E-boksutgåva, 2019

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än
personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt
med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-
koncernen

1

Fröknarna Cadifon bodde i "Brochardska huset" på Place Saint-Martin.

I den franska landsorten tävla de gamla husen och advokatfirmorna i att längst bibehålla den första ägarens namn, och en ny ägare räkna de endast sällan med. Herr Brochard hade dött år 1909, och redan 1910 hade fröknarna Cadifon köpt huset av hans arvingar till ett som det föreföll ovanligt fördelaktigt pris. Sedan dess bodde de där i sitt eget hus, men fast de själva voro födda och hade växt upp i Langres, hade det aldrig lyckats dem att i stadens övriga invånares ögon bo någon annanstans än i "Brochardska huset".

Fröknarna Cadifon voro till antalet två: Ursule och Ida. De voro till och med litet fler, eftersom de hade en äldre syster, Angélique, som bodde i Tonnerre. Men som hon redan i sin tidigaste ungdom lämnat familjens sköte och aldrig kommit tillbaka dit, räknades hon aldrig med varken av sina bägge systrar eller av stadens övriga invånare.

Under trettio år, eller åtminstone i det närmaste trettio år, hade familjen Cadifon på Place Diderot haft en liten pappers- och bokhandel huvudsakligen med religiös litteratur. En dylik affär är särskilt i en liten stad en utmärkt inkomstkälla, ty till den dagliga försäljningen av välsinnade tidningar och broschyrer kommer försäljningen av radband, psalm- och bönböcker och även smycken till de regelbundet återkommande konfirmationerna, allt saker på vilka man kan sätta ganska höga pris tack vare frånvaron av konkurrens.

Fast föräldrarna Cadifon såväl dåliga som goda år kunnat lägga av en tio tusen francs, som de placerat i franska statens 3-procentsobligationer, och genom detta myrmässiga samlande skapat sig om också icke en större förmögenhet så dock ett visst välstånd, funno Ursule och Ida, sedan de förlorat sina föräldrar, det till en början helt naturligt att fortsätta ett i alla avseenden så hedersamt yrke. Men redan från början av detta kompanjonskap gjorde de bägge systrarnas olika personligheter sig gällande.

Ursule, som närmade sig fyrtiotalet, skötte hushållet, fann ett nöje i att föra räkenskaperna och begränsade sin horisont till butikens bokhyllor. Som hon dessutom ägde en enastående talang att lägga in bär och frukter kom hon på idén att öka ut bokhandeln med en försäljning av fruktkonserver, som dock var öppen endast för dem, som voro invigda i saken.

Ida däremot, som var avsevärt yngre, såg ganska bra ut och icke var utan ett visst koketteri, närde storhetsdrömmar långt borta från disken och längtade efter den stund, då hon skulle kunna bli en fin dam.

I väntan på bättre hade hon utan vidare tagit ledningen av hemmet i sina händer, och som hon satte en ära i att förstå sig på litteratur och läste mycket romaner, förenade hon ett lånbibliotek med bokhandeln. På så sätt togo många för vana att rådföra sig med henne om vad de borde läsa och icke läsa, och detta gav henne vanan att aldrig tvivla på sitt eget omdöme.

Lånbiblioteket och konserverna markerade skillnaden mellan systrarna. Men det felades icke heller beröringspunkter mellan dem, nämligen den hjärtats renhet som hör ett par ärbara flickor till, tron att kärleken består i att lyssna till gamla skröpliga, uppvaktande kavaljerers litet svävande galanta förslag, och övertygelsen

att äktenskapet, om det också utgör upplösningen på de flesta av böckernas uppdiktade kärlekshistorier, i verkliga livet är ett klandervärt eller åtminstone ytterst riskabelt äventyr.

När herr Brochard dog, var det Ida, som föreslog att de skulle sälja sin affär och slå sig ned vid Place Saint-Martin. Ursule skulle aldrig av sig själv ha lämnat Place Diderot, men hon böjde sig för systemens vilja och lät saken ha sin gång.

Från och med nu hade de båda kvinnorna plötsligen förvandlats till ett par damer, som levde på sina räntor, belåtna att i sina egna väggar få slå in spikar, som man kunde hoppas skulle få sitta där för alltid, och beredda att få njuta av ett anseende, som med tiden skulle bli allt mera befäst.

I själva verket hade Ida, när hon sålde bokhandeln, i kontraktet inryckt en bestämmelse om att hon hade rätt att gratis läsa alla nyutkomna böcker, och Ursule, som fortfarande lade in mer konserver än hon själv hade användning för, gick med på att avstå en del av dem åt några privilegierade finsmakare. Man sliter aldrig helt och hållet av den tråd, som går igenom ens liv, och de få, som när de dragit sig tillbaka från sitt arbete vågat försöket att göra det, dö i de flesta fall därav. Frånsett detta skulle man nu ha kunnat tro att lyckan vore definitivt installerad hos fröknarna Cadifon. En och annan liten besvikelse skulle det dock bli. Tvärt emot Idas förväntningar uppenbarade sig icke stadens societet hos dem. De enda besök de fingo mottaga voro några präster, några tjänstemän vid underprefekturen och några ogifta ämbetsmän, som gärna ville låna romaner. När Ursule å sin sida hade tröttnat på att putsa och gnugga allt i hemmet fann hon emellanåt sysslolösheten tryckande. Trots Idas föreställningar vägrade hon bestämt att ta en tjänarinna, fast hon i allt

annat gav efter för systemens önskningsar. Men på dessa små skuggor när vad kunde de väl mer önska sig, och hur nöjda voro de inte!

”Marta och Maria”, sade kyrkoherden i Saint-Martin om dem, när han överraskade dem tillsammans, Ida alltid väl klädd och med en bok i handen, Ursule ständigt med ett förkläde på sig och på jakt efter något dammkorn som glömt sig kvar på någon möbel.

Ida, som var en beläst dam och icke tvivlade på att det var hon som var Maria, fann liknelsen mycket väl funnen. Ursule, som var en anspråkslösare natur, kände sig smickrad av att jämföras med en person ur bibeln vem det än vara månne, och på så sätt togo de var och en åt sig sin del av komplimangen.

Sådana voro år 1914 de bägge damerna, som bebodde Brochardska huset. På tal om detta är det här på sin plats att lämna en beskrivning av det.

Huset var icke vidare högt och fullkomligt i stil med det bredvidliggande och verkade som en fristående del av detta. Det var byggt av samma sten och hade samma tak av tegelpannor, vars utskjutande del låg som en mösskärm ned över fönstren i våningen en trappa upp.

Sättet på vilket rummen voro belägna tydde också tydligt på att det icke var frågan om ett hus för sig utan förr då om en del av en byggnad, som hade inretts till en självständig bostad. På nedre botten lågo fyra olika stora rum, två och två på var sin sida om en ytterst smal korridor. På den ena sidan ett stort rum och en liten skräpkammare, på den andra matsalen och köket. En trappa upp voro rummen belägna på samma sätt men med den skillnaden, att korridoren där ersattes av en hall, på ena sidan om vilken lågo två rum, som vette mot torget, och på den andra två små kammare, som användes till klädkammare och toalettrum. De bägge systrarna bodde naturligtvis en

trappa upp, och det stora rummet på nedre botten tjänade som salong.

Hur blygsam än denna bostad kunde förefalla, verkade den storslagen på de bägge systrarna, som ända dittills varit vana att nöja sig med ett gemensamt sovrum och ett litet rum innanför köket till matsal. Ida vandrade omkring i dem med ett uttryck som hos en drottning och roade sig med att ständigt möblera om rummen. Ursule däremot beklagade sig över hur tröttsamt det var med en bostad i två våningar och använde i själva verket för sin del köket också som salong. Trots deras olika smak var harmonin dem emellan fullkomlig i denna nya sällhet. Ida tycktes inte ha kunnat leva utan Ursule, och Ursule utan Ida hade trott sig vara en kropp utan själ.

Sådana voro de ännu då kriget bröt ut. Sedan den första paniken var över och fronten hade stabiliserat sig, tycktes intet ha förändrats i de bägge husägarinnornas existens. Tack vare att de hade sina pengar placerade i 3-procentsobligationer fingo de också regelbundet sina räntor utbetalda. Dessutom såg Ida en del av sina förhoppningar helt oförmodat gå i uppfyllelse, ty hjälpverksamheten till förmån för de stridande, i vilken alla deltog, blev upphovet till en spontan sammanblandning av de olika samhällsklasserna, vilket var en god hjälp för dem, som önskade utplåna sitt förflutna.

Trots att Ursule oroade sig för att livsmedelsprisen börjat stiga litet, vilket för resten kompensades av att hon kunde höja priset på fruktkonserverna, kunde man på det hela taget tack vare den vunna segern hoppas på, att den omstörtning som skakat hela världen skulle förskona åtminstone fröknarna Cadifon. Den 11 november 1918 sutto de i ett oskadat hus med sina säkra inkomster och hade till och med stigit ett trappsteg på den sociala skalan

till rang och värdighet av "mycket aktningsvärda" personer, som mycket väl kunde tas emot i societeten.

Tyvärr skulle dessa sötebrödsdagar icke vara länge.

Staten fortsatte visserligen att betala räntan på sina obligationer, men underlät att höja den i proportion med att värdet på francen föll. Det var som om någon osynlig demon hade knaprat på dessa räntor, som förblivit lika stora som förut. Snart nog såg sig Ursule nödsakad att efter varje besök på torget komma hem med en allt mindre och mindre välfylld korg och en allt tommare och tommare portmonnä. Då Ida av systemen underrättades om den allt mera hotande faran, anklagade hon henne för klenmodighet:

— I ett segerrikt land kan en dylik svårighet inte vara annat än övergående, försäkrade hon. Om du kunde din historia som jag, skulle du inte tvivla på det.

Ursule, som inte kunde berömma sig av annat än att känna torgprisen, svarade:

— I alla fall börjar jag att bli rädd för att vi gjorde en dumhet, då vi övergav Place Diderot.

Men dylika yttranden gjorde olyckligtvis inte saken bättre, och det blev snart nog märkbart, att man fick göra allt större inskränkningar i Brochardska huset. Hur många liknande dramer voro icke av samma orsak under uppsegling runt omkring! Detta drama skulle i alla fall få en direkt verkan, vars räckvidd de i saken intresserade inte ens kunde ana.

En julimorgon kom Ursule hem från torget och gick direkt in i salongen, där Ida satt och läste en tidskrift, och sedan hon kastat ifrån sig sin kasse på en stol, sade hon med förtvivlan i rösten:

— I dag är det den sjuttonde och jag har inga pengar kvar för återstoden av månaden.

När Ida fick se kassen med morötter och blomkål, som riskerade att smörja ned en länstol avsedd för fina visiter, flyttade hon genast ned den på golvet och gjorde sig först sedan reda för vad hon fått höra:

— Inga pengar? Varför har du inte sagt mig det förr?

Ursule skrattade bittert.

— När jag tänker på, att jag nyss mött fru Siblot (det var den nya ägarinnan till deras bokhandel) och att hon kom lugnt vandrande tillbaka från torget med en överfull korg!

— Ja, det förefaller verkligen som om affärsmännen vore de enda, som icke behövde neka sig något. Desto bättre för dem! Men det är inte vår sak.

Ursule tillade:

— Tråkigt nog för oss.

Så sjönk hon ned i länstolen, där grönsakerna förut tagit plats.

— Men vad ska vi ta oss till för att klara den här situationen?

Ida tog på sig en allvarlig min och sade med låtsat beklagande:

— Min stackars syster, du begriper ingenting i ekonomiska frågor, annars hade du förstått, att dina bekymmer är alldeles onödiga. I eftermiddag ska jag gå till Henriceaus kontor. Vi har inte en enda inteckning på vårt hus. Jag kommer att få låna så mycket jag vill. Hur mycket behöver du?

— Låna? Aldrig i livet! För resten skulle vi aldrig kunna betala igen det!

— Se så! Inom sex månader har läget . . .

— Asch! avbröt henne Ursule. Nog med förutsägelser! Jag begriper mig icke på den högre politiken, men jag kan konstatera, att det sedan två år tillbaka bara blir sämre och sämre för varje dag som går och att det kommer att fortsätta! . . . Men jag har min tanke för mig . . .

— Utmärkt! Men då begriper jag bara inte, varför du kommer och ber mig om råd, när du redan beslutat dig för vad du ska göra.

— Ja, min tanke, upprepade Ursule, som slog dövörat till för systemens ironi, den är helt enkel den, att vi ska börja arbeta igen.

— Till exempel lägga in dubbelt så många konservburkar? fortsatte Ida alltjämt i samma ironiska ton.

— Nej, för de, som köpte dem, är ruinerade som vi, och för att lägga in konserver måste man kunna köpa frukt. Du kunde i stället börja att ge lektioner. Varför gör du inte det?

Häpen betraktade Ida Ursule:

— Varför inte lika gärna öppna ett pensionat?

Ursule fortsatte envist:

— Jag menar naturligtvis bara helt vanliga lektioner. Man behöver inga betyg för att lära barn grammatik och de fyra räknesätten.

— Du yrar, sade Ida.

Hon vände bort huvudet liksom för att låta förstå, att det inte ens var värt att tänka på saken längre.

Utan att säga något tog Ursule sin kasse och gick mot dörren och i samma ögonblick hon stod i begrepp att lämna rummet sade hon:

— Gott, låt oss inte tala mer om den saken. Men du ska låta bli att vända dig till Henriceau. Jag har hittat på något bättre.

I motsats till vad som vanligen brukade vara fallet hade Idas av högfärd dikterade motstånd plötsligen väckt denna svaga varelses vilja till liv.

Samma dag skrev Ursule till sin syster Angélique.

Det är här nödvändigt att tala om, varför Angélique så sällan visade sig i Langres, att man rent av kunde betvivla hennes existens. Helt ung och besatt av ett omåttligt självständighetsbegär hade hon begivit sig till Dijon. Denna

stad hade hon icke lämnat förr än hon var försedd med certifikat som barnmorska och med en man. Om det också inte var mycket bevänt med mannen, var certifikatet i alla fall bra att ha. Sedan de slagit sig ned i Tonnerre levde Angélique till en början i ytterst små omständigheter, men sedan hon genom himmelens nåd blivit änka, beslöt hon sig för att öppna ett förlossningshem. Om man får tro ryktet, förtjänade hon en liten förmögenhet därpå, men en förmögenhet, vars ursprung upprörde Ida i högsta grad.

— Min syster lever på ogifta mödrar, sade hon föraktfullt.

Lyckligtvis hörde inte Angélique till dem, som äro påträngande. Som hon aldrig bad någon om något, lät hon heller aldrig någon få en inblick i sina affärer, om det nu berodde på hennes läggning eller yrkesvana hade ju föga att betyda. Nog av visade hon sig endast vid föräldrarnas död hemma vid Place Diderot, och om man ansåg henne förmögen stod det var och en fritt att dra sina slutsatser varifrån förmögenheten kom.

Att skriva till Angélique vittnade om ett visst klarseende från Ursules sida, ty det var antagligt, att hon skulle få hjälp från det hållet. Att nedlåtande få hjälpa människor, för vars förakt man varit utsatt, är nämligen ett raffinerat sätt att ta hämnd. För resten begärde Ursule, som det längre fram kommer att visa sig, ingen hjälp i pengar, och då Ida såg hemmet ständigt väl försett och Ursule på gott humör, trodde hon att svårigheterna voro övervunna och att allt hade återgått till ordningen.

En kväll — det var en torsdag — brydde sig Ursule inte om att som vanligt duka av så fort de slutat middagen utan blev sittande kvar med armbågarna på bordet.

— Som jag sade dig, har jag fattat mitt beslut, sade hon. Från och med söndag kommer vi att ha en inackordering.

— En inackordering? Har du blivit galen?

Oberörd fortsatte Ursule:

— Det kommer inte att vålla oss något obehag. Vi ger henne rummen en trappa upp. Du får ligga i salongen och jag ordnar för mig här i matsalen. Vi har två dar på oss att ställa allt i ordning.

Ida, vars häpnad inte kände några gränser, kunde till slut få fram:

— Det går jag aldrig med på!

— Och jag upprepar ännu en gång för dig, att personen i fråga kommer om söndag. Hon är förresten en mycket städad, stillsam och proper person, efter vad Angélique, som skaffat oss henne, försäkrar.

När hon hörde Angéliques namn ryckte Ida på nytt till:

— Det är just fint folk! Kanske en av hennes patienter?

— Nej, sade Ursule.

Hon drog upp ur fickan ett brev, som hon samtidigt ögnade igenom:

— Det är en fru, som redan är litet till åren, och som förut bodde i . . . ja, det skriver inte Angélique . . . I alla fall har hon ingen familj, är stillsam och anspråkslös . . . och i stånd att betala i förskott. Hon kommer också att inackordera sig i maten hos oss, men hon äter uppe på sina rum. Hon har gått med på att betala 700 francs i månaden. Tack vare det kan vi på nytt börja att köpa något att ha till dessert. Angélique har, som du ser, mycket bra förstått just vad vi behövde, och jag ska redan i kväll skriva och tacka henne.

De bägge systrarnas blickar möttes. För första gången i livet vägrade Ursule att slå ner sin inför Idas motstånd. Det var tydligt, att Ursule inte skulle komma att ge efter.

Uppretad som hon var försökte Ida att maskera sitt nederlag med några ironiska frågor:

— Utmärkt. Var och hur har Angélique lärt känna denna sällsynta fågel? Varför vill hon bo i Langres? Med vilket

förflutet kommer hon dragande hit, som hon säkerligen förut härbärgerat i förlossningshemmet i Tonnerre?

Ursule viftade på nytt med brevet:

— Vi ska ge henne föda och husrum. Allt annat har ingenting att betyda.

— Tills det en vacker dag kommer till en skandal, i vilken också vi kommer att bli inblandade.

Ursule log och läste på nytt upp ur brevet:

— Stillsam . . . anspråkslös . . . och i stånd att betala i förskott.

Ida brydde sig inte om att fortsätta diskussionen och gick in i salongen, och när kvällen kom underlät hon att ge Ursule den vanliga godnattkyssen.

Följande söndag stannade en vagn framför Brochardska huset.

Den avlastade till en början en rad kartonger och en liten koffert med locket till hälften i trä och till hälften i skinn med den ludna sidan utåt, en sådan man kunde få se på diligensernas tid, och så till slut en svartklädd kvinna, som mera såg ut som en tjänarinna än som en dam.

— Det är väl här fröknarna Cadifon bor? frågade hon Ursule, som hade skyndat sig ut för att ta emot henne.

— Fru Clapain, inte sant? svarade denna.

Den andra nickade jakande, varpå Ursule tillade:

— Vill ni vara så god och stiga upp. Det är en trappa upp.

Kvinnan gick beslutsamt in i korridoren. Vagnen rullade bort.

Ida, som hade tagit sin tillflykt till salongen, som numera var hennes sovrum, stod och kikade genom en fönsterlucka. Det var ödet, som gjorde sitt intåg i Brochardska huset.

2

Angélique hade inte narrats, fru Clapain var en stillsam person, som betalade i förskott. Hon installerade sig utan att göra mycket väsen av sig i huset och förklarade genast, att hon inte behövde mer än ett rum, och att Ursule kunde disponera de övriga rummen en trappa upp. Hon packade inte ens upp kofferten, vilken hon — efter vad hon sade — tänkte använda i stället för byrå, utan nöjde sig med att plocka upp ur kartongerna en massa gammalt skräp som grovt linne, nattmössor, tofflor, borstar och alla möjliga olika föremål, som man stuvat in i dem, då man icke fått plats med dem i kofferten. I en handvändning hade hon skjutit länstolen, som tronat framme vid den öppna spisen, fram till fönstret, släpat bordet, som stod mitt i rummet, fram till länstolen, och drog så upp ett ullgarnsnystan och strumpstickor ur fickan, och knappt tio minuter efter det hon gjort sitt intåg verkade hon så hemmastadd, som om hon levat hela sitt liv där och hade för avsikt att för alltid fortfa därmed.

Vad måltiderna beträffade var den saken lika snart ordnad med Ursule. Fru Clapain förtärde på kvällarna ingenting annat än litet mjölk. Klockan tolv på dagen ville hon ha en varm soppa och något kött, vilket som helst, men ingen efterrätt. Endast för första frukosten hade hon några särskilda önskningsar, då hon ville ha mycket starkt kaffe och var angelägen om att få det kokhett.

Hon hade alltså inga fordringar och var i hela sitt uppträdande ovanligt behärskad och lugn och uppfyllde med ett ord alla de förväntningar som Ursule gjort sig efter

de underrättelser hon fått. Men var fru Clapain en äldre dam eller var hon ens en dam? Härvidlag hade man anledning att ställa sig litet mera tvivlande.

Kanske var hon fyrtio år, kanske också sextio. Hur skulle man kunna läsa åldern på ett väderbitet och fårat ansikte, som förr påminde om en bondkvinnas än om en stadsbos? Man ser ofta ute på åkrarna ännu helt unga kvinnor, som äro lika väderbitna och lika fårade. Det är sant, att åldern icke enbart stämplar hyn, man har även blicken och uttrycket att rätta sig efter. Men fru Clapains blick gav härvidlag ingen ledning, för hon höll den alltid sänkt mot golvet eller om hon slog upp den, riktade hon den mot taket. Vad uttrycket beträffar var det fullkomligt intetsägande, man vore frestad att säga avsiktligt intetsägande. Aldrig ett leende och så uttryckslösa drag, att man icke brydde sig om att fundera över om de voro frånstötande eller enbart renons på allt behag.

En enda sak föll genast i ögonen, till och med på en så föga erfaren person som Ursule: fru Clapain var inte någon dam. Hon hade varken en sådans obesvärade uppträdande eller förbindliga sätt. Hon framställde sina önsknningar klart och bestämt men också ganska burdust. Enbart hennes ogenerade sätt att på stående fot inför en främmande människa packa upp sina torftiga tillhörigheter vittnade om ett fullkomligt förakt för all konvensans. I vilken samhällsklass skulle man då egentligen placera henne?

Att hon var en bondkvinna föreföll föga troligt. Förr då en för detta tjänarinna eller också en kvinna, som haft en affär och nu dragit sig tillbaka från den med eller utan förmögenhet. För övrigt grubblade Ursule inte vidare däröver. Hon konstaterade, att deras inackordering skulle komma att störa lugnet i huset ännu mindre än man tänkt sig, och att det icke varit någon som helst svårighet vad den första betalningen beträffade. Allt övrigt hade föga att

betyda. Med betalningen för en månad i förskott i fickan lämnade hon fru Clapain stickande framme vid fönstret och gick tillbaka ned till Ida.

— Hör på, sade hon, allt ordnar sig ännu bättre än jag någonsin hoppats. Om du vill, kan du ta tillbaka ditt gamla sovrum. Fru Clapain nöjer sig i själva verket med . . .

Ida lät inte Ursule tala till punkt:

— Som om jag nu, när man vänt upp och ned på allt, skulle vilja börja att flytta igen! Hon får ta hela våningen där uppe så mycket hon vill, så kan var och en få vara i fred på sitt håll!

— Du retar då upp dig för ingenting, återtog Ursule. Om du kände henne . . .

— Jag såg henne stiga ur vagnen, och det är alldeles nog för mig. För resten är det nån, som ringer på dörren . . . det är väl ett besök till mig.

Ida skyndade till ytterdörren, ty på söndagarna brukade det ofta komma visiter.

— Tänker du ta emot i dag? sade Ursule frågande. Du borde först gå dit upp. Hon vet, att vi är två systrar, och väntar säkerligen på att få råka dig, sedan hon träffat mig.

— I så fall ska hon få vänta länge!

— Jag ber dig att göra det, envisades Ursule.

Utanför dörren förvånade man sig säkerligen över att det dröjde så länge innan någon öppnade i detta annars så gästvänliga hus. Det ringde på nytt.

— Och jag, slungade Ida ut, jag har beslutat mig för att inte ändra på någon av mina vanor! Vad jag redan fått göra i den vägen räcker mer än väl.

Ursule drog sig tillbaka utan att svara något. Hon tänkte:

— Ida kunde åtminstone vara tacksam mot mig. Ida å sin sida muttrade för sig själv:

— Ska det behövas att jag avstår från minsta lilla nöje för att hon ska bli nöjd?

Det behövdes alltså bara att fru Clapain kommit i huset, för att det goda förhållandet mellan systrarna skulle vara stört. Allvarliga misshälligheter börja alltid med dylika flyktiga intryck, och hur ofta har icke det opåtagbara banat väg för det, som blivit avgörande för livet!

— Jaså ni! sade Ida, då hon äntligen öppnade för den besökande. Vilken glad överraskning! Men ni måste först och främst ursäkta mig för att jag låtit er vänta och tar emot er i ett upp- och nedvänt hus!

Herr Pirètre, undersökningsdomaren, som helt nyligen flyttat till Langres och säkerligen var den allvarligaste erövring Ida gjort efter krigets slut, hälsade, log och kom in.

— Kan ni tänka er, fortsatte Ida, att min syster utan att fråga mig till råds har kommit på den vanvettiga idén att ta en inackordering! Hon har kommit för bara en kvart sen, och jag har redan en känsla av att inte längre vara hemma hos mig.

Herr Pirètre bockade sig på nytt och kysste Ida på handen:

— Jag hoppas, svarade han artigt, att era vänner är lika välkomna för det?

— Nej, jag känner mig verkligen inte längre hemma hos mig, upprepade Ida. Titta bara hur här ser ut!

Med en gest visade hon på den förödelse, som gått ut över den förutvarande salongen, på sängen, där soffan förut stått, på denna senare stående rätt ut från väggen med ena ändan närapå mitt i rummet och på länstolarna i oordning litet här och var.

— Rummet har bara blivit desto trevligare på det, sade herr Pirètre.

Han slog sig ned, hejdade ett ögonblick adjektivet han hade på tungan, men kom så i alla fall fram med det:

— Jag skulle vilja säga mera intimt . . .

Ida rodnade. Hon ansattes av denna blyghet, som är så vanlig hos till åren komna fröknar, som på gamla dar drömma om kärleksförklaringar på samma gång som de äro rädda för dem, under det att herr Pirètre i brist på annan sysselsättning tyckte om att leka med ord, som väcka förvirring utan att vara annat än häntydningar.

Därpå följde ett ögonblicks förlägen tystnad, som om Ida, på samma gång som hon önskade en fortsättning på en så älskvärd början, dock fruktade den, men vad som följde var något helt annat än vad hon väntat.

— Jaså, återtog herr Pirètre, då har ni, eller rättare sagt er syster, eftersom det är hon som åtagit sig att skaffa en inackordering, alltså från och med i dag en dylik i huset. Så dyrt, som livet nu hotar att bli, är det en idé guld värd! Jag kan inte annat än lyckönska er! Den enda risken är, att det ibland händer, att man får någon mindre önskvärd främling i huset, men jag antar, att ni har skaffat er nödiga upplysningar om henne innan ni gjorde ert val. Antagligen är det någon från Langres?

— Nej, sade Ida.

— Härifrån trakten i alla fall?

— Det vet jag Inte.

— Vet ni verkligen inte varifrån hon kommer?

— Det har jag ingen aning om.

— Och inte heller varför hon slår sig ned här?

— Det vet jag om möjligt ännu mindre.

— Å tusan! Det kan man kalla oförsiktigt!

Herr Pirètre lutade sig tillbaka i länstolen och tog plötsligt på sig sin ämbetsmin.

Han var liten, mager och skallig i förtid, men annars var det bara hans väl stora näsa och mycket framträdande närsynthet, som verkade något störande i hans i övrigt snarfagra ansikte. Då han väl satt pincenéen på näsan, tycktes denna anta mera normala former, och närsyntheten

gjorde sig icke heller längre gällande, varför man kunde säga, att han i det stora hela såg ganska bra ut.

Men när herr Pirètre befann sig på sitt ämbetsrum i utövande av sitt kall, lade sig hans kinder i sarkastiska veck, munnen snörptes ihop och näsan fick något utmanande över sig, vilket allt kom honom att påminna om ett elakt djur, som för nöjes skull funderar ut verkliga illdåd.

Det är här på sin plats att tillägga att herr Pirètre, denne den yngste och ambitiösaste bland stadens magistratspersoner, Langres' Éliacin, ständigt drömde om Paris och en tyvärr ganska problematisk hastig befordran och därför leddes till döds i denna småstadshåla. Under sådana förhållanden gör man så gott man kan för att roa sig, ömsom genom att klämma åt en stackars sate, som står anklagad för något brott, ömsom genom att gå på visit till den första bästa, vore det så fröken Ida Cadifon.

Herr Pirètre upprepade alltså:

— Oförsiktigt . . . ja, till och med riktigt riskabelt.

Inte för att han själv trodde att det var det, men han fann ett visst nöje i att sprida panik omkring sig.

Ida stammade:

— Jag har sagt det åt min syster, men försök själv att övertyga en människa, som inte vill höra på det örat!

— Kanske er syster är bättre underrättad om henne än ni själv?

— Det tror jag knappast. Fast hon är mycket äldre än jag, är hon oförlåtligt verklighetsfrämmande.

— Jag skulle inte ha trott, att ni dömde henne så strängt, framkastade herr Pirètre vårdslöst.

— Därför att hon ända hittills har följt mina råd, men denna gång . . .

— Denna gång, inföll ännu en gång herr Pirètre, väntar ni inte ens på att få veta vilka upplysningar hon fått, innan

ni dömer henne. Utan att vilja klandra er måste jag i alla fall säga, att ni är bra hastig er i dom!

Besluten att inte släppa ämnet fortsatte han:

— Vad heter er inackordering?

— Crampain . . . Clapain . . . jag vet inte riktigt vad det var.

— Vad för något? Ni är inte ens säker på vad hon heter! Ung? . . . Gammal? . . .

— Jag har bara sett henne på avstånd. Medelålders skulle jag vilja säga!

— Elegant?

— Visst inte!

— Nå, vad förefaller hon egentligen att vara för nån?

Herr Pirètres röst hade efter hand blivit hård som stål, och han frågade nu ut Ida, som om det varit en anklagad han haft framför sig.

Ida förlorade alldeles fattningen och svarade med en förtvivlad, avvärjande åtbörd:

— Hur ska jag kunna svara på det? Jag säger er än en gång, att det bara är min syster, som talat med henne!

Herr Pirètre skulle just fortsätta med sina frågor, då man på nytt hörde en ringning på dörrklockan.

— Tillåter ni? sade Ida, lycklig över att komma undan frågorna, som hon hade en förkänsla av skulle följa.

Hon kom tillbaka åtföljd av abbé Bordier, kyrkoherden i Saint-Martin. Som han hade haft en ledig stund efter eftermiddagsmässan, hade han tyckt att det passade bra att titta in i förbifarten för att höra efter hur det stod till med fröknarna Cadifon.

— Min bästa kyrkoherde, ni kommer mycket lägligt, sade herr Pirètre. Kan ni tänka er, att fröknarna Cadifon har haft den utmärkta idén att ta en inackordering, men samtidigt, som jag fruktar, begått den beklagliga oförsiktigheten att ta emot henne utan att på förhand ha skaffat sig några som

helst upplysningar om henne. Kanske kan ni ge oss några upplysningar. Känner ni någon fru Crampain . . . Clapain . . .? Fröken Ida är inte riktigt säker på vad hon heter, men det var något i den vägen.

Abbé Bordier slog sig genast ned och glömde bort att hälsa på sitt vanliga omständliga sätt

— Nej, sade han, jag vet ingen i Langres . . .

— Det är inte frågan om någon i Langres, utan tvärtom någon från trakten här omkring. Vet ni ingen?

— Nej . . . nej . . . verkligen inte . . ., upprepade abbén.

Så vände han sig till Ida:

— Jaså, fröken, ni har fattat ett så viktigt beslut utan att fråga en levande själ till råds?

— Det är min syster! började Ida på nytt för att komma ifrån vidare förebråelser.

Så upprepade hon för abbé Bordier vad hon förut berättat för herr Pirètre, men till skillnad mot denne hörde prästen endast förstrött på.

Lika liten, mager och uppmärksam som herr Pirètre var, lika tjock, imponerande och disträ var prästen. Han hade ögon, som aldrig frågade något, en stor, hängande mage som kom honom att verka godmodig och ett sätt att alltid instämna, som betog en lusten att fortsätta. När Ida hade slutat, sade han:

— Utmärkt! Eftersom fröken Ursule är nöjd med det . . .

— Hör man på! utropade herr Pirètre. Vem kan svara för, att fröknarna inte tagit emot hos sig en farlig . . . eller tvetydig person?

— Kanske är hon ryska, föreslog den försonlige abbén.

— Clapain låter just inte som vore hon moskovit.

— Är hon åtminstone religiös? återtog abbén. Det skulle alltid vara en garanti.

Ännu en gång var Ida tvungen att förklara:

— Vad vet jag! Det är bara Ursule . . .

— I så fall måste vi fråga er syster, sade herr Pirètre beslutsamt.

— Min syster, som förstår att hon gjort en dumhet, kommer inte att svara.

— Då bör ni mycket noga övervaka den nya inackorderingen.

— Det rådet tycker jag är litet överflödigt, sade abbé Bordier med en suck. När man dagligen lever så här tillsammans . . .

— Inte precis! avbröt honom Ida. Det är uppgjort att fru Clapain — nu kommer jag ihåg, att det är Clapain hon heter — skall äta för sig själv uppe på sitt rum.

— Allt mer och mer konstigt, muttrade herr Pirètre. En person, som gömmer sig . . .

— Eller som har lust att äta i lugn och ro . . . inföll abbén.

Så vände han sig till undersökningsdomaren:

— Vad tror ni för resten skulle kunna hända fröknarna? Man kan väl ändå inte stjäla deras möbler och inte heller deras pengar, för sina värdepapper har de väl inte här hemma. Och om den okända verkligen är en dam med principer . . .

— Men är hon det? inföll Ida.

— Vore hon det, skulle hon kunna spela en roll, fortsatte herr Pirètre.

Plötsligt öppnades salongsdörren på glänt.

— Nej, men fröken Ursule! utropade abbé Bordier.

Utan att komma in i rummet ursäktade hon sig:

— Förlåt, mina herrar, jag ville bara be min syster om nyckeln till linneskåpet. Har du inte behållit den på dig?

Både abbé Bordier och herr Pirètre hade rest sig.

— Fröken Ursule, låt nu nyckeln vara och svara oss först: Vad är det för en dam ni fått i inackordering och som ni är den enda, som känner?

Frågorna haglade:

— Varifrån kommer hon? Varför slår hon sig ned i Langres? Vad har hon för referenser?

Helt bestört hade Ursule blivit stående kvar i dörren och lät dem prata i munnen på varandra. Till slut svarade hon:

— Min syster har tydligen proppat huvudet fullt på er. Jag tänkte mig just, att hon skulle göra det. Lugna er. Fru Clapain är en mycket anständig fru, anspråkslös och stillsam (hon citerade på nytt Angélique's brev). Hon tycks ha för avsikt att vara till så litet besvär som möjligt, och tio minuter efter det hon kommit satt hon lugnt och stickade, när jag lämnade henne.

— På en söndag?

Abbé Bordier vände sig till herr Pirètre:

— Om ni skulle ha rätt, herr undersökningsdomare?

Ironiskt svarade denne:

— Då är det åtminstone en själ att rädda. Emellertid undrar jag, om det inte vore förståndigt av mig att sätta igång med en diskret undersökning . . .

— Herre min Gud! ropade Ida. Ni tänker väl inte blanda in oss i en polishistoria!

— Föredrar ni kanske att bli det en gång genom den okända frun och då offentligt?

Ursules skarpa och bestämda röst överröstade dem alla:

— Min syster är löjlig. Det tjänar ingenting till att se spöken på ljusan dag, och jag försäkrar er, att fru Clapain är en präktig människa. Och ni kan lugnt tro mig, eftersom jag är den enda, som ännu träffat henne!

Så vände hon sig till Ida:

— Har du nyckeln? Jaså inte . . . Vart har den då tagit vägen?

— Vi får hoppas, att den där frun, hur präktig hon än är, inte redan har tagit den för er! sade herr Pirètre ironiskt.

Ursule ryckte på axlarna:

— Såna dumheter ni pratar! Nå, då får jag väl söka den på annat håll.

Hon försvann.

Abbé Bordier, som redan hade rest sig, passade på att gå fram till Ida:

— När jag ser, hur upptagen fröken Ursule är . . . började han.

— Upptagen av sina egna funderingar! rättade herr Pirètre.

— Så upptagen av sina egna funderingar, kanske, upprepade prästen, förstår jag, att vi gjort orätt i att ta er dyrbara tid så länge i anspråk.

— Vad för något? utropade Ida. Tänker ni gå?

— Vi får inte, sade herr Pirètre, störa er en dag som i dag. Måtte våra råd åtminstone kunna vara er till någon nytta. Var på er vakt, fröken!

— Om herr domaren överdriver eller inte, fortsatte abbé Bordier, så är det alltid bäst att vara varnad på förhand!

Tack vare fru Clapain var alltså Idas lilla mottagning avslutad innan den knappast hunnit börja. Bragt ur fattningen tog Ida emot de vanliga artighetsfraserna till avsked och följde de bägge herrarna till ytterdörren och såg dem avlägsna sig.

De gingo sin väg obekymrade om den oro de sått ut bakom sig, för övrigt fullt övertygade om, att den stora förändring, som ägt rum hos fröknarna Cadifon, icke skulle ha någon av de följder med sig de förutspått.

En trappa upp fortsatte emellertid fru Clapain helt fridfullt att sticka. När Ursule för första gången bar upp hennes aftonmjölk till henne, vände hon knappast på huvudet. Kanske satt fru Clapain och drömde . . .

3

Också följande dag ägde ett par små episoder rum, som hur betydelselösa de än kunde förefalla förtjäna att omnämnas. Hur ofta beror icke framtiden på detaljer av detta slag, som till en början ingen lägger märke till!

Fram emot klockan halv åtta på morgonen kom Ursule upp med fru Clapains kokheta kaffe, som hon hade önskat, och fann henne då redan uppe och rummet städat.

— Men fru Clapain skulle inte ha gjort sig besvär . . . utropade hon.

Fru Clapain avbröt henne:

— Jag har för vana att sköta mig själv. Men jag skulle vilja ha en egen sopkvast till mitt förfogande. Det var ganska besvärligt för mig att hitta er.

Hon hade alltså smugit omkring i huset utan att någon hört henne. Det gjorde ett obehagligt intryck på Ursule, men som hon redan på förhand var besluten att finna sig i vad som helst för att få behålla sin inackordering, behärskade hon sitt dåliga humör.

— Om fru Clapain hade ropat på mig, skulle jag besparat er besväret att leta efter den. Redan i afton ska jag komma med en kvast, som ni kan ha till eget bruk. Har ni några andra ärenden att ge mig? Jag brukar nämligen gå mina ärenden så här dags.

— Nej.

— Kanske vill fru Clapain göra en morgonpromenad i det vackra vädret. Promenaden på Stadsmuren ligger bara ett par steg härifrån och likaså Blanche-Fontaine.

— Nej, sade fru Clapain åter, men jag glömde att fråga er, om det finns någon brevlåda på ytterdörren?

Nu var det Ursules tur att svara:

— Nej, men vi får för resten så litet post!

Fru Clapain muttrade mellan tänderna:

— Det är förargligt.

— Jag lovar, att vi ska komma upp med posten så fort brevbäraren varit här. Det finns skrivgrejor i skåpet.

— Jag skriver mycket sällan, sade fru Clapain alltjämt halvhögt och började att dricka sitt kaffe med en min, som tydligen visade att hon inte längre ville bli störd.

Ursule förstod och gick denna gång definitivt sin väg. Hon borde ha känt sig angenämt berörd av att se hur litet besvär fru Clapain gjorde, men det ingav henne i stället en obestämd känsla av obehag. Plötsligen frågade hon sig: — Hur kan det komma sig att en kvinna, som inte äter något och som avstår från tre fjärdedelar av den våning man ställt till hennes förfogande och själv städar sitt rum, går med på att betala en så dyr inackordering? Hon förefaller inte rik, och efter hennes torftiga utrustning att döma är hon inte i stånd att kasta bort några pengar i onödan. Kanske har hon kommit hit bara för att hon icke kunnat få något bättre? Kommer hon att stanna, och om hon stannar, kommer hon då inte att fordra att få inackorderingspriset sänkt?

Men det var bara en övergående oro.

— Asch! tänkte hon, Angélique svarar för henne.

Hon tänkte på vad denna skrivit i sitt brev: "Stillsam, anspråkslös och i stånd att alltid betala i förskott", och kände sig strax lugnad. Så slutade den första av de bägge episoder, som jag talade om.

Trots att den andra episoden markerade början till en ny era, föreföll den för dem den angick blott som en av dessa

törnar, som man så ofta får i samvaron med människor men som man glömmer så fort de äro över.

Efter att ha gjort sina uppköp på torget och inköpt den nya kvasten var Ursule på hemväg. Under vägen hade hon redan fått lov att svara på de frågor, som först fru Cormiers kokerska, så unge Pierredard, som litet längre bort höll på att göra ren sin cykel, med ett ord som hela grannskapet hade riktat till henne. För varje gång utspann sig ungefär följande dialog mellan fröken Ursule och den frågande:

— Jaså, fröken Ursule, ni har fått ett besök?

— Det är icke något besök, det är en fru, som bor hos oss.

— En väninna till er?

— Jag säger er ju en fru, som skall stanna en tid hos oss.

— Tänk, att ni vågar det, nu när allt är så dyrt!

— Det är just därför man passar på att slå ihop sina utgifter.

Så gick Ursule vidare.

Härav framgår, att nyheten, som av abbé Bordier eller herr Pirètre eller också av bägge två hade spritts ut över staden, icke dröjt med att återbördas till Place Saint-Martin. I vissa städer får man finna sig i att leva som i ett glasskåp. Låtom oss anta, att orsaken är att söka i luftens resonans, för att inte behöva söka efter den på annat håll.

Ursule återvände alltså hem med händerna fulla av sina uppköp. Som hon hade brått att befria sig från sin börda styrde hon kosan till köket, då hon plötsligt hejdade sig vid ljudet av smygande steg i trappan.

— Herre min Gud! suckade hon. Börjar fru Clapain att inspektera huset nu igen?

Hon blev stående nedanför trappan för att få se vem det var, som kom ner, och fick då till sin lättnad se att det var Ida.